

## Zitierhinweis

Žemlička, Josef : recension de : Zdeněk Beran, Východočeská šlechta, její sídla a teritoria, Praha : Nakl. Lidové Noviny, 2013, dans : Český časopis historický, 2014, 2, p. 334-335, DOI: 10.15463/rec.1189723377

# český časopis historický

## copyright

Dieser Beitrag kann vom Nutzer zu eigenen nicht-kommerziellen Zwecken heruntergeladen und/oder ausgedruckt werden. Darüber hinausgehende Nutzungen sind ohne weitere Genehmigung der Rechteinhaber nur im Rahmen der gesetzlichen Schrankenbestimmungen (§§ 44a-63a UrhG) zulässig.

vodítko k poznání původní a starší podoby Havelského Města. Z těchto pramenů vyplynul závěr, že na rozdíl od živelně rostoucí zástavby ve zbytku Prahy je v uspořádání Havelského Města patrný stavební plán, jak tomu nasvědčují i rovné čáry ulic.

Stavební historii Havelského Města se zabývá poslední skupina příspěvků sborníku. Miroslav Kovář si všímá výstavných věžových domů a domů s průjezdem, síní a přední částí. Na skutečnost, že nejen domy, ale i celkový prostor Havelského Města byly na tehdejší poměry velkoryse a moderně řešeny, upozorňuje Milena Hauserová, když zdůrazňuje, že původní šířka Havelského tržiště (před zastavěním) činila celých 85 metrů, tedy mnohem více než Václavského náměstí i náměstí královských Domažlic. Michael Rykl upozorňuje na skutečnost, že mezi domy čp. 509 a 510 v jihozápadní části Havelského tržiště je společná zeď, kterážto skutečnost svědčí o plánovitě, projektované výstavbě domovních bloků. Vladislav Razím se zabývá problematikou opevnění Havelského města. Jak se stavebně utvářel a postupem času měnil kostel sv. Havla, nám přibližují příspěvky Miroslava Kováře a Hany Černé.

Součástí sborníku je kromě doprovodného aparátu, plánů a dokumentace také seznam literatury a jmenný rejstřík.

L. Blechová

Zdeněk BERAN a kolektiv

*Východočeská šlechta, její sídla a teritoria*  
Praha, Nakladatelství Lidové noviny 2013,  
254 s., ISBN 978-80-7422-259-7.

I když titulů o šlechtě není v poslední době zrovna málo, skutečně dobrých prací není, jak se říká, nikdy nazbyt. Platí to rovněž o kolektivním díle, které si předsevzalo upozornit alespoň na hlavní vývojové rysy šlechty ve východních Čechách, v oblasti, kde zvláště v „husitském“ 15. století sehrávala šlechta roli, přesahující regionální dimenzi.

Publikace, pojatá jako hold celoživotní práci historika a znalce hradů Františka Musila, pojímá na čtrnáct příspěvků pod redaktorstvím Zdeňka Berana. Počínají mapovat aktivity šlechtických rodů již v přemyslovské době, aby je časově završil příspěvek Jaroslava Čechury o Smiřických, stále ještě nedoceněných podnikatelích a finančnících, jejichž smělý vzestup přetřela smrt Albrechta Jana v průběhu stavovského povstání (Poslední Smiřičtí – bankéři mezinárodního formátu?, s. 96–104).

Pro starší období nesporně zaujme fundovaná stať Miroslava Plačka o hradech šlechty, přicházející hlavně do Podorlicka z Moravy. Stať se zároveň váže ke kolonizační problematice a nabízí řadu zajímavých detailů, propojených s genealogickými otázkami. K otázce, zda byl hrad Lichnice dílem proslulé větve ronovického rodu, nebo za své počátky vděčil králi (v takovém případě nejspíše Václavovi I.), se střídme vrací Tomáš Somer. Pečlivě váží pro i proti a opakovaně potvrzuje, na jak kluzký terén tady historik vstupuje. Kde začíná a končí „královo“, čím byl šlechtický majetek ve 12. a 13. století? – to jsou stále nezodpovězené otázky. Speciálně hrady bývají věčným kolbištěm takových diskusí (Rýzmburk, Jindřichův Hradec aj.).

Vtipně a přitažlivě pojal Bogusław Czechowicz své „nové čtení“ o sochařské výzdobě na fasádě vnější brány hradu Litice. Dospěl k závěru, že Jiří Poděbradský nekladl na hrad jen úkoly rezidenční, ale svěčil mu také poslání střežit archiv, který zajišťoval nároky poděbradského rodu na bohaté majetky. Starozákonní motivy, které Czechowicz v postavách „v bráně“ shledal, mají reagovat na momentální politickou situaci (Hle, král sedí v bráně. Hledání biblických asociací hradu Litice, s. 111–118). Bude zajímavé sledovat, jak tyto dost odvážné úvahy přijme odborná veřejnost. Postavu známého válečníka Jana Jiskry z Brandýsa oživil a k otázce jeho původu snesl pozoruhodný materiál Michal Faist. Věřím možnosti, odkud by mohl pocházet, je

pestrý, nejčastější úvahy se vázaly k Brandýsu nad Orlicí, přesto Faist po důkladných rozbo-rech nakonec uzavírá, že „neexistuje žádný důkaz o tom, že by se Jan Jiskra narodil ve východních Čechách. Vše ukazuje naopak na jeho moravský původ“ (s. 72). Kromě jiného má váhu i poznatek, že přídomku z Brandýsa začal Jiskra užívat až později. Přímo do středu rodiny krále Jiřího z Poděbrad zavádí stat Martina Šandery, věnovaná jeho nejstaršímu, přece však v pozadí stojícímu synu Bočkovi. Narozen v létě 1442, trpěl Boček blíže neznámým handicapem, který ho již patrně od dětství vyřazoval z otcových dědických i politických plánů. Jaké povahy by měl být, o tom prameny diskrétně mlčí, podle autorova názoru nebylo však postižení takové povahy, aby se dalo mluvit o skutečně těžké duševní nemoci nebo mentální vadě. Spekulací se od časů Palackého nabízí více, ale Šandera jejich práh nepřekračuje a sumarizuje strohá fakta o tomto sice „prvním, přece však posledním“ synovi husitského krále († 1496 v Kladsku).

„Kšaftovní“ či testamentární témata zastupuje Robert Šimůnek rozbořem závěti Mikuláše Trčky z Lípy († 1516), která byla vlastně druhou v pořadí (1510, 1515). O formování krajské správy ve východních Čechách v 15. století a z jakých kořenů vyrůstala (popravci, hejtmani aj.), pojednal Zdeněk Beran. Precizností a výpovědní hodnotou pak vyniká studie Ondřeje Felcmana. Už její název sděluje vše podstatné, co nabízí: Velké pozemkové majetky ve východních Čechách a jejich aristokratičtí majitelé v letech 1436–1634 (s. 20–39). Vedle psaného slova provázejí text i názorné diagramy, kde všude a jak dlouho se jednotlivé šlechtické rody podílely na držení středně velkých a velkých panství. V časové délce vlastněných panství dominují Slavatové (Košumberk), následovaní Valdštejny (Štěpanice – H. Branná) a Trčky (Opočno, Smiřice aj.).

Tolik alespoň výběrový průřez solidní přehledovou publikací, po které jistě sáhnou nejen zájemci o historii východních Čech.

Poznámku zasluží i bohatá dokumentační příloha včetně barevných vyvedení.

J. Žemlička

Vladimír BYSTRICKÝ

### *Západní Čechy v husitských válkách*

České Budějovice, Veduta, nakladatelství a vydavatelství 2013, 396 s., ISBN 978-80-86829-86-9.

S povděkem můžeme kvitovat, že na knižní trh přichází nové zpracování zásadní epochy českých dějin, kterou je husitské období. Monografie Vladimíra Bystrického se zaměřuje na západní Čechy, kde za husitské revoluce vykristalizovaly v zásadě tři oblasti. Území kolem Šumavy a částečně Českého lesa ovládala husitská města Domažlice, Sušice, Klatovy a Horažďovice. Dnešní Chebsko, horní Poohří a přiléhající část Krušných hor, oblasti jazykově německé, zůstávaly katolické. Katolické zůstávalo i užší Plzeňsko.

Autor knihu rozčlenil do devíti kapitol. Po rozsáhlé předmluvě následuje soupis pramenů a literatury. Vlastní výklad historických dějů počíná v druhé kapitole, v které jsou vysvětleny příčiny vzniku a předpoklady revoluce (do roku 1419). Autor zde líčí vývoj v Čechách s následným důrazem na situaci v západní části země, v tamních městech, církevních institucích, ve šlechtické obci. Třetí kapitola je věnována počátečním měsícům revoluce (1419–1420), samostatná, v pořadí čtvrtá kapitola pak situaci v Plzni. Pátá kapitola nadepsaná „Zápas o udržení a rozšíření revoluce“ popisuje léta 1420–1424. Útlum bojů v západních Čechách a stabilizace mocenských poměrů v letech 1424–1426 je předmětem šesté kapitoly. Léta 1426–1433 podchycuje sedmá kapitola. O postupném rozkladu revolučních sil a jejich konečné porážce se pojednává v osmé kapitole. V poslední kapitole autor shrnul výsledky husitské revoluce.

Kniha představuje shrnutí dosavadních znalostí o dané epoše a vymezeném regionu. Je